

Mij Bentzenaar

MEDEDELINGENBLAD
VAN DE
NEDERLANDSE WERKGEMEENSCHAP
VOOR
INDIVIDUAL PSYCHOLOGIE

19e JAARGANG

september 1969

Redactie: J. A. Delhez, Velp
J. Vinkenborg, Bilthoven

Redactieadres: Mevrouw L. M. C. Richard-Stuurman
Pippelingstraat 60, Den Haag, Telefoon 68 34 22

Het Week-end, gehouden op 10 en 11 mei 1969 in "De Pietersberg" te Oosterbeek mag een succes heten.

Ongeveer 75 deelnemers hebben zich deze dagen geconcentreerd op het onderwerp

"Ontmoeting der generaties"

De verslagen van de drie inleiders en een film volgen hier:

PROTEST EN PARTICIPATIE

voordracht van drs. A.M.L. Rogier, studentenpsychologe te Eindhoven.

Het thema van dit week-end: "Wat beweegt de jeugd" zou op geen enkel tijdstip aktueller kunnen zijn dan nu.

Het feit dat de jeugd in beweging is, beweegt nu bijna iedere Nederlander. Niet alleen blijkt echter de vraag naar datgene wat de jeugd beweegt belangrijk te zijn, maar evenzeer de vraag naar datgene wat de ouderen beweegt om te handelen zoals ze handelen.

Ten aanzien van de beweging van de jongeren is echter wellicht nog een fundamentele vraag te stellen, namelijk waarom zijn ze op deze manier in beweging, wat is er te zeggen van hun methode en wat speelt zich in feite af.

Ietwat huiveringwekkend doen mij sommige vergaderingen van studenten aan, waarin reeds bij voorbaat alle eisende en dwingende kreten aangenomen zijn. De discussies die op die vergaderingen gevoerd worden, lijken soms totaal niets aan het resultaat bij te dragen.

De psychologie van de massa, door Gustave Le Bon aan het eind van de vorige eeuw - in de periode van de Jugendstil - uitvoerig beschreven, zal opnieuw en snel ter hand moeten worden genomen. In historisch opzicht ben ik onvoldoende geschoold om te weten of er een samenhang is tussen de opleving van de Jugendstil en deze massaverschijnselen, tegenwoordig ook vaak aangeduid met het woord escalatie.

Deze vorm van psychologie zal echter niet op de zo "cleane" wijze van de moderne onderzoeken bedreven kunnen worden, omdat papier en vragenlijsten waarschijnlijk juist dat stukje distantie vergen, dat het effect van de massa-beïnvloeding, die immers grotendeels emotioneel bepaald is, vermindert of opheft.

G. Le Bon meent, dat de verschijnselen van misdadigheid, geweld of paniek alleen zijn waar te nemen, als een individu in een massa of menigte op- of ondergaat.

Elders zegt hij, dat het niet het verlangen naar vrijheid is dat de grote rol speelt, maar het verlangen om te dienen. De massa's hebben zulk een dorst om te gehoorzamen, dat zij zich intuïtief onderwerpen aan een ieder die zichzelf tot hun meester benoemt.

Baschwitz beweert daarentegen dat de massale reacties niet te wijten zijn aan onweerstaanbare kracht, maar aan "de macht van de verlamme idee" bij degenen tegen wie zich de aanval richt. Zij zijn onvoldoende overtuigd van hun goed recht en vaak onderling verdeeld, waardoor zij de verantwoordelijkheid niet durven dragen.

Wanneer wij zien hoe "besmettelijk" de kreten en de protesten zijn en hoe regelmatig nieuwe leuzen de ronde doen, terwijl er door de protesterenden zelf relatief weinig is gedaan aan de bewerking en uitwerking van de protesten, dan zien wij dat aan dit aspekt van de zaak wetenschappelijk snel en veel aandacht zal moeten worden besteed.

Deze inleiding zou verkeerd verstaan worden, als aangenomen werd dat ik het protest op zichzelf afwijs. Ik meen dat in vele protesten zoveel zinnigs en waardevols wordt gezegd, dat alle democratische of autoritaire leiders en begeleiders de inhoud van de protesten niet serieus genoeg kunnen nemen, mits ze de zin voor humor bewaren, die immers de "na-provo" protesteerders dreigen te verliezen.

Het zijn de grimmigheid en het fatalisme met de vage kreten aan de ene zijde en het onzekere wantrouwen in de gelederen aan de andere zijde, die de escalaties en massale reaktievorming veroorzaken.

De gang van zaken in de verschillende studentengroeperingen en hun eigen verkiezingen staan immers in schrille tegenstelling tot de massaliteit van hun akties van de laatste tijd.

Iedere leidinggevende die ernstig poogt om de studenten te betrekken in overleg, en die een aktieve inbreng van studie- en andere verenigingen wil verwezenlijken, moet zich immers hard inspannen om hiervan iets gerealiseerd te krijgen.

Men ziet heden vaak emotionele betogingen en traag inert gedrag in dezelfde groepen elkaar afwisselen. De kloof tussen protest en aktieve participatie blijkt heel diep te zijn.

De jeugd van vandaag is groot geworden en opgevoed na de tweede wereldoorlog en na de destruktieve krachten van geworpen atoombommen, na de moedwillige machinale en op bureau's georganiseerde moord op miljoenen mensen.

Het "Befehl ist Befehl" is voor hun opvoeders levende werkelijkheid geweest. Gehoorzaamheid werd niet meer unaniem hoog op de ranglijst van aan te leren waarden en deugden gezet.

De ouderen hadden de terreur ervaren en waren zich min of meer bewust van eigen oogkleppen. Door deze ouderen is de jeugd van vandaag opgevoed. Dit geldt uiteraard niet precies voor elke individuele opvoeder, maar was wel als onderstroom bij de opvoeders aanwezig. Bepaalde zekerheden waren geschokt.

De opvoeders, die geleefd hadden tijdens krisis, armoede, oorlog en bedreiging, haalden verlicht adem nu de direkte bedreigingen wegvielen. Zij hechtten vanzelfsprekend veel waarde aan al datgene wat bedreigd of mondjesmaat voorhanden was. Zij konden weer vrijuit praten en schrijven; zij wisten dat recht mogelijk was en vele zaken die vroeger voor eeuwig onbereikbaar leken, kwamen binnen de horizon.

Deze vormen van veiligheid en deze mogelijkheden tot vervulling van wensen en dromen was en is voor hen belangrijk, omdat zij het gemist hadden. Zij leven in vergelijking met voorheen vredig en behaaglijk en zij hebben diep in zich een gevoel, dat dit verre te verkiezen is boven de vroegere problemen. Rationeel en ook emotioneel kunnen zij soms weten en bemerken, wat de jongeren beweegt, maar zij kunnen er zich immers niet geheel van losmaken dat zij tijden gekend hebben, waarin de bovengenoemde waarden niet vanzelfsprekend waren.

De jongeren voelen zich niet behaaglijk bij de veiligheid, het bezit en andere bestaanszekerheden. Zij kunnen vrij het onbehagen voelen over de feiten en beperkingen van de hedendaagse maatschappij. Zij zijn persoonlijk emotioneel niet zo belast.

Zij zijn in staat om opener en verderziend dan hun opvoeders te signaleren welke beperkingen, welke feiten in de maatschappij van vandaag aanwezig zijn. Hun wensen en hun ideologieën gaan daarom vanzelfsprekend verder dan die van de vorige generatie. Zij zien de gevolgen van de vooruitgang in technisch, materieel en maatschappelijk opzicht. Door alle massamedia worden ze op de hoogte gesteld van alle wereldcalamiteiten; ze weten van de gevaren van atoom- en raketbewapening, ze kennen de toepassing van alle oorlogstuig. Ze zien de feiten in de maatschappij waarin ze leven, ze voelen zich ingebed in voorschriften, beveiligingen en bevelen en zij zien de gevaren voor de individuele vrijheid.

Ze voelen de onmacht om de maatschappij te veranderen, maar zij willen een betere wereld; zij willen dit met kracht. Hun ideologieën en utopieën zijn in wezen niet nieuw; hun methoden zijn echter expansiever dan die van vorige generaties. Via de moderne communicatiemiddelen zijn alle acties ook sneller bekend.

De roep om medezeggenschap is zinvol en nodig. Wel is duidelijk dat het tevoren niet zo nodig is geweest als nu, omdat bijvoorbeeld de aanpassing van de structuur van het onderwijs aan de schaalvergroting onvoldoende is geschied.

Vorige generaties van studenten hadden veel meer mogelijkheid tot overleg over eigen studie en studieregeling. De studievrijheid is door de grote aantallen studenten een farce geworden. Hun motivatie om te gaan deelnemen aan de gevestigde maatschappij is geringer geworden. Zij hebben hun handen vrijer gekregen door de welvaart. Zij zijn in staat de "welvaart" discutabel te stellen. In hun eisen komt naast veel zinnigheid echter ook soms te voorschijn een sterke neiging om de anderen hun wil op te leggen, wat bijvoorbeeld zichtbaar is in hun eis de universiteit steeds opnieuw een politieke stellingname op te dragen.

Naast deze vormen van protest tegen de gang van zaken in de maatschappij en de politiek als geheel en in de kleine structuren van deze maatschappij, zien wij echter ook nog allerlei andere verschijnselen. Men ziet dat de jongeren opener, vrijer en expansiever reageren. Ze zijn dit over de gehele linie; hun normen op het gebied van godsdienst, politiek en seksualiteit zijn minder puriteins dan vroeger. Ze zijn echter vaak in staat om redelijk bepaalde persoonlijke grenzen te zien, ze zijn veelal eerlijk.

In feite zijn ze vaak zeer idealistisch. Hun utopisch wereldbeeld komt in grote lijnen overeen met utopieën uit vroeger tijden. Hun acties en reacties tonen immers ook een heel ander beeld dan het sterk gedisciplineerd optreden van jeugdgroepen vroeger. Het is nu minder gebonden en gestructueerd.

De idoolverering, die zo'n 10 jaar geleden vooral betrekking had op musici en zangers, zien wij nu steeds sterker in de politieke en ideologische sfeer optreden. Che Guevara en Marx zijn bijvoorbeeld hun grote helden. Na Mac Luhan is nu Marcuse hun grote voorman. Sommigen lezen hun werk, maar veel vaker geschiedt de verering door de mondelinge overdracht. Ook bij de behandeling en beschouwing van deze heldenverering zou aandacht moeten worden besteed aan de behoefte die Le Bon noemt: de behoefte om te dienen.

Bij sommige groepen jongeren ziet men een nieuwe vrije benadering van de Christus-figuur. Er verschijnen boekjes op dit gebied, soms geschreven door jongeren zelf, en men ziet ook dat de godsdienstige bijeenkomsten van jongeren-groepen een functie hebben, waarin verdieping ten aanzien van bepaalde levensvragen en sociaal contact met leeftijdsgenoten in elkaar overvloeien, zonder de zo scherpe grenzen tussen heilig - profaan.

Wanneer wij de tiener-bladen doorlezen, dan zien wij dat naast de gewone muziek-bladen in ons land ook een tijdschrift als Hitweek vrij lang kan bestaan. Het is over het algemeen fris, open en kritisch. De laatste tijd ziet men dat daarin vele jongeren via advertenties meedelen, dat ieder bij hen welkom is om te luisteren naar platen, ofwel op bepaalde avonden ofwel na een telefoontje. Zij willen meer open staan voor elkaar.

Nog duidelijker zijn de discussies en de besprekingen over het leven in communes. Op vele plaatsen zijn er jongeren die proberen gezamenlijk in communes te leven. Naast heel idealistische opvattingen overtuigen die gegevens vaak meer, waarin ook de problematiek besproken wordt, die uiteraard vanzelfsprekend ontstaat bij een dergelijke nieuwe vorm van leven en samenleven.

Men experimenteert vaak zeer oprecht en idealistisch, maar ontdekt hoe moeilijk het is om het idealisme in de praktijk van alledag waar te maken. Als voorbeeld dient voor velen het leven van de "toneelgroep" genaamd "The Living Theatre - Paradise Now", zoals het door Erika Billeter is beschreven.

De verwerkelijking van de eigen persoonlijkheid en het behoud van individualiteit, naast de zorg voor en het contact met elkaar, in een zo hechte gemeenschap, blijken in dergelijke topgroepen mogelijk te zijn.

In deze groepen wordt gezocht naar nieuwe en intensieve vormen van leven in gelijkheid, vrijheid en broederschap; deze termen worden meestal niet zo letterlijk gebruikt, maar deze waarden worden in feite wel nagestreefd.

Bij hen leeft het verzet tegen de verstarde geïnstitutionaliseerde vormen van samenleven en tegen het vele langs elkaar heen leven, zoals dit in deze tijd zo vaak geschiedt.

De behoefte om te leven en te beleven lijkt alom ten grondslag te liggen aan allerlei verschijnselen die zichtbaar zijn.

In dit verband kunnen de grotere vrijheid in relaties, ook tussen de seksen, het gebruik van drugs en de uitingsvormen van moderne muziek en het experimenteren met geluids- en lichteffecten gezien worden. Dit alles maakt duidelijk, dat het protest als felle levensuiting voor de jongeren zélf veel vanzelfsprekender is dan de participatie. Participatie eist immers, veel meer dan protest, emotionele distantie en zelfdiscipline.

Wanneer wij ons nu richten tot de ouderen, dan is duidelijk dat de vraag wat hen beweegt, geen loze kreet is. Zij zien en ervaren dat de jongeren een andere waarderingsschaal hebben voor de verschillende aspecten van leven, beleven, omgaan met de ander, zekerheid en veiligheid, prestatie en bezit.

Meestal kunnen ze hen individueel nog wel volgen. Vaak ook dringt de kritiek en het protest nog wel door, maar keer op keer ziet men, dat onvoorzichtigheid, vol huiver en onzekerheid, of plotseling inadekwaat fel autoritair gereageerd wordt. Als de jongeren een drempel overschrijden die zij altijd gerespecteerd en ontzien hadden, ten dele omdat ze gewoon niet op het idee gekomen waren om zomaar ongevraagd die drempel te overschrijden, dan schrikken ze alsof het hele gebouw op instorten staat. Er ontstaat geen verwondering, ook geen vreugde omdat blijkt dat in onze gevestigde orde misschien een aantal drempels en hekken verwijderd kan worden die al lang niet altijd meer doelmatig functioneren. Er ontstaat angst, wantrouwen en kritiek. Ze gaan dan letten op de ongedifferentieerde en ongenuanceerde uitingsvormen van de kritiek, alsof ooit protestborden bij demonstraties of protestkreten bij meetings uitgewerkte plannen zouden kunnen bevatten. Ze zijn onvoldoende attent op de inhoud en achtergrond. Door hun

angst en door de innerlijke onzekerheid die toch ontstaat, omdat zij zich vaag bewust zijn dat vorm en inhoud niet verward mogen worden, reageren zij dan vaak impulsief of autoritair. Door hun ingrijpen doen zij iets dat zij helemaal niet beoogen. Zij roepen namelijk elke keer weer een veel grotere groep in het defensief dan de aanvankelijk protesterenden. De rest van de jongeren, de minder extremen, voelt immers hun optreden als onterecht en zij scharen zich aan de zijde van hun leeftijdgenoten. Hierdoor vormen de jongeren dan snel één front en treedt de verdeeldheid van de ouderen aan het licht. Het verschil tussen de vergaderingen van de jongeren en die van de ouderen is dan ook vaak heel duidelijk, hoewel er uiteraard een groot verschil is tussen de massa-vergaderingen en kleinere bijeenkomsten.

In deze laatste zien wij soms het geharrewar en emotioneel gemarchandeer optreden. Dit geschiedt vrij openlijk, maar belet wel konstruktiviteit. In vele commissies wordt echter ook maar weinig konstruktief gewerkt, omdat er rapporten gemaakt worden die overlopen van nietszeggendheid, daar in de discussie op elke these een antithese volgt en een vaag compromis de uitslag wordt. De emoties zijn niet zo makkelijk waarneembaar bij hen, maar in feite zijn ze er wel. Werken de commissies wél produktief en creatief, dan loopt het rapport het gevaar in een la verzeild te raken.

Dat de achtergronden van deze problemen vaak meer emotioneel dan rationeel of zaakgericht zijn, is aan U uiteraard bekend. Hierdoor kan licht ontstaan wat Baschwitz formuleerde, namelijk dat de massareakties ontstaan "door de macht van de verlamrende idee", omdat degenen tegen wie zich de aanval richt, onvoldoende overtuigd zijn van hun goed recht. Zij zijn te veel gewend aan loze compromissen. De ouderen voelen meerdere malen dat de jongeren in hoofdzaak wel gelijk hebben. Ze weten echter ook, hoe lang een weg is voor concretisering en verwerkelijking vóór het idee kan worden bereikt. Dat zij wachten tot de ideeën van de daken geschreeuwd worden en dat zij niet in staat zijn tijdig te herkennen dat bepaalde ideeën goede perspectieven voor de toekomst in zich hebben en zo waardevol zijn, dat zo snel mogelijk aan de uitwerking moet worden begonnen, is niet de fout van de jongeren, maar van de ouderen.

De emotionele uiting boeit de jongeren en boeit uiteraard hen allen; in staat tot aktieve participatie zijn lang niet alle jongeren.

Bovendien wensen zij niet te komen tot de schijnparticipaties waartoe zovele commissieleden zijn veroordeeld.

De jongeren uitnodigen, desnoods wat provocatief tot participatie moeten de ouderen doen. Zij die hiertoe in staat zijn, zullen ontdekken welke creatieve en constructieve mogelijkheden sommigen van de jongeren hebben.

Wanneer G. Le Bon tot op zekere hoogte gelijk heeft, als hij signaleert dat bij de massa's een behoefte aanwezig is om te dienen en te volgen, dan is attentheid en uitnodiging tot participatie zeer noodzakelijk.

Intuïtief huivert een aantal, niet van nature wantrouwende, volwassenen als zij het massagedrag waarnemen, wellicht omdat zij voelen dat één "grote" leider hen tot gehoorzaamheid kan dwingen. Deze ouderen zullen snel moeten leren ontdekken, hoe ze de constructieve en produktieve krachten van de jongeren tot uiting kunnen laten komen, vóór zij machteloos moeten toezien hoe één "leider" dit zal gaan doen.

Hoewel ik regelmatig het emotionele en motivationele aspekt van de hedendaagse situatie heb benadrukt, ben ik er niet toe overgegaan om al te gedetailleerd bepaalde tendenzen en drijfveren uit te werken, omdat ik meen, dat een vroegtijdige analysering van de gegevens uit een dergelijke complexe situatie gemakkelijk kan verleiden tot accentuering van bepaalde motieven, zonder dat de totale synthese tot stand komt.

Uiteraard ben ik niet van mening, dat dit referaat een synthese van de totale situatie geeft. Ik heb echter getracht een aantal aspekten te belichten die m.i.

belangrijk zijn, en ik hoop dat het kan bijdragen tot een algemene discussie.

A.M.L. Rogier.

DE DUBBELZINNIGHEID VAN HET BEGRIP ZELFBEHEER

(mogelijkheden en grenzen van de anti-autoritaire beweging)

Voordracht van de Heer H.C. Boekraad van de Kritische Universiteit te Nijmegen.

"Het is misschien goed om na een nogal turbulente week in Nijmegen met vergaderingen van 1000 tot 2000 man, te proberen U duidelijk te maken waarom deze, vooral studenten, doch ook personeels- en stafleden en enkele hoogleraren zich thans massaal in beweging zetten", vangt de Heer Boekraad zijn voordracht aan. Hij meent, dat deze conflicten niet te verklaren zijn uit psychologische of biologische categorieën, ook niet vanuit het botsen van twee verschillende normatieve stelsels of vanuit een generatie-conflict.

Spreker meent, dat de normen, die met elkaar in conflict komen, bezinksels zijn van andere en zich nog steeds veranderende constellaties. Kritiek op de waarden, waarde-oordelen en doelstellingen der jongste generatie moet herleid worden tot dat sociale milieu en die sociale werkelijkheid, waaraan ze ontspruiten. Ze past echter niet op de huidige sociale werkelijkheid, die tegelijk een individueel beleefde werkelijkheid is, waar we momenteel middenin zitten.

De objectieve veranderingen betreffende de universiteit - die pas de bron zijn voor veranderingen in persoonl. instelling en persoonl. belevingsmodellen - begannen omstreeks de tweede wereldoorlog in te grijpen zowel in Nederland als elders.

Er heeft een karakterverandering van kennis en onderwijs plaats.

Memoriserend kan gezegd worden, dat het hoger en middelb. onderwijs in de 19e en begin 20e eeuw voornamelijk een zaak was voor een kleine bevoorrechte groep in de maatschappij, die tot haar instandhouding de universiteit niet primair nodig had. Het hoger onderwijs was feitelijk een soort luxieus attribuut aan de bevoorrechte sociale status, meer een speelse fase in het leven van wat later de élite zou worden.

Ideologisch uitgedrukt bood de universiteit een vorming, die slechts in ver-verbijderd verband stond tot de latere beroepsuitoefening.

De rol der kennis is thans veranderd.

Zij is noch kwantitatief voorbehoudend aan een kleine groep, noch kwalitatief een vrijblijvende bezigheid voor de geest.

Om te weten waarom de kwantitatieve uitbreiding van het onderwijs zo'n grote vlucht heeft genomen behoeven we slechts de indicaties te volgen, die aangegeven zijn door de verandering in de basispatronen der mij, die op haar beurt gezien moeten worden in de veranderde wijze, waarop deze mij. zichzelf materieel in stand houdt.

Evenals de uitbreiding van het L.O. na de franse revolutie in rechtstreeks verband te brengen is met de kwalitatieve veranderingen in het voortbrengingsproces van de mij, toen, is thans de uitbreiding van het M.O. een noodzaak geworden voor een land, dat geïndustrialiseerd is.

De idealen van gelijkheid van kansen voor iedereen en het verhogen van het geestelijk niveau van de mens kunnen daarom nooit los gezien worden van maatsch. noodzakelijkheden en objectieve historische ontwikkelingen. Deze laatsten hebben na de oorlog aanleiding gegeven tot:

1. het kwantitatief uitbreiden van het aantal mensen met middelb. en hogere opleiding
 2. een karakterverandering van de kennis zelf.
- Kennis is niet meer een object van vrijblijvende speculatieve bespiegeling, maar op dit moment, naast de traditionele productie-factoren (kapitaal en arbeid) een factor, die steeds meer verantwoordelijk wordt voor de economische groei.

Samenvattend: Steeds meer mensen krijgen steeds meer praktijkgerichte opleiding en steeds meer onderzoek verandert tot natuurwetenschappelijk-georiënteerde beheerswetenschap, met positivistische onderzoek-resultaten, die op haar beurt weer een belangrijke factor worden naarmate deze toegepast kunnen worden (en dat in feite reeds doen) in het productie-proces. Deze ontwikkeling is geen eenzijdige mechanische ontwikkeling, die zonder wrijvingen verloopt.

Er is een ontwikkeling in de universiteiten gaande, die aan de wortel ligt van de spanningen, zoals die nu al een jaar in Nederland waargenomen worden. DE DIRECTE AANLEIDING TOT HET CONFLICT ligt in de botsing tussen deze schaalvergroting en deze kwalitatieve verandering van het onderwijs enerzijds en de antieke didactische opvattingen der universiteit anderzijds. Voor de studenten is er een steeds groter wordende kloof constateerbaar tussen hun dagelijkse werkelijkheid van steeds meer geprogrammeerde, gereglementeerde, geselecteerde studie en de ideologie der universiteit, die nog steeds voortgaat met te stellen: "wij zijn een vrije plaats van wetenschap en een plaats, waar ieder zichzelf kan ontplooiën naar eigen inzichten."

Studenten ontdekken, dat dat niet waar is. Zij ontdekken, dat het onderzoek geïntegreerd wordt op nationaal, zelfs internationaal niveau in de planning-commissies (o.a. de O.E.C.D.) naar de behoefte der industriële research, zodat de universitaire research geen onafhankelijke factor meer is, maar ingepast wordt in een alg. research, onder invloed van die commandoposten in de mij., die het voor het zeggen hebben in de industrie.

Zelf is deze industrie niet meer een onafhankelijke grootheid, maar via lichamen als de sociale raad e.a. verbonden met de overheid.

Aldus is er een integratie van het industriële apparaat met het overheids- (tevens militair) apparaat enerzijds en anderzijds een integratie van de universiteit in dat militair-industriële complex;

Dit is één aspect van de karakterverandering, met het gevolg, dat het wetenschappelijk onderzoek in dienst staat van industrie of defensie, hetgeen uitloopt op de Oppenheimsituatie d.w.z. dat de biologen of natuurkundigen, zonder het te merken of zeker zonder dat zij er veel aan kunnen doen, meewerken aan militair-industriële projecten, waarvan ze zelf niet meer de portée kunnen overzien. Voor studenten betekent het dat zij, in het kader van afstudeerprojecten of scripties, deeltaken uitvoeren binnen grotere onderzoeksprogramma's, waarvan ze evenmin de portée overzien.

Voor het onderwijs heeft deze integratie even duidelijke gevolgen. Onderwijs en opleiding worden steeds meer afgestemd op de behoefte van de arbeidsmarkt. Ook op het gebied van de programmering van de opleiding vindt planning plaats. Niet meer is het de autonome hoogleraar, die bepaalt wat nodig is, doch steeds meer worden gestandariseerde toetsen uitgewerkt, die bepalend zijn voor een "goed" jurist, econoom, socioloog enz. "Goed" wil dan zeggen wat bruikbaar is in die instituties, die deze mensen in dienst nemen. Deze afhankelijkheid van de universiteit inzake onderzoek en onderwijs is het objectieve proces, dat we hier in Nederland onder onze ogen zien voltrekken (een proces, dat in de USA al veel verder is).

DE UNIVERSITAIRE ORGANISATIE EN DE VERANDERING VAN DE ORGANISATIE STRUCTUUR. Evenals alle organisaties wordt ook deze gebureaucratiseerd. Persoonlijke verhoudingen tussen docenten en studenten vervallen en worden vervan-

gen door een administratief controle-systeem, waarbij docenten en studenten zich onderwerpen aan een reglement of opgesteld plan en tevens aan ongeschreven wetten, die overal heersen zoals bv. dat iedereen aan de universiteit zich in een concurrentiesituatie bevindt en een bepaalde prestatie moet leveren wil hij zijn diploma krijgen om daarna in een concurrentie- en prestatie-maatij wederom te kunnen slagen.

In Nederland worden deze objectieve tendensen uitgedrukt in twee plannen:

1. dat van de comm. Maris ingediend door de academ. raad
2. de nota Posthumus d.i. de door de minister aangestelde regeringscommissaris om de herstructuering van het onderwijs op te lossen.

De inmenging van de regering in deze geeft reeds het verval van de autonomie der universiteit aan.

Op dit moment is de academ. raad (een overkoepeling der versch. universiteiten) niet meer in staat alle economische problemen op te lossen.

Maris stelde voor om de autonomie der hoogleraren te vervangen door een professioneel beroeps-management aan de top der universiteit conform een moderne groot-onderneming). Het beheer van de universiteit en de integratie van het financ. economisch en het onderwijs- en onderzoek-beleid zou dan geheel naar de top van de organisatie verhuizen m.a.w., dat de hoogleraren (evenals de personeelchefs in het groot-bedrijf) hun specifieke deeltaken uitwerken binnen de aangegeven beleidsrichtlijnen met een relatieve vrijheid en relatieve autonomie. Op enkele universiteiten is dit reeds realiteit n.l. waar natuurwetenschappelijk onderzoek wordt verricht en dit direct afhankelijk is van personeelsbeleid en de toewijzing van gelden. Dit institutionele management kan natuurlijk niet (zoals de 19e eeuwse hoogleraren serviliteit van hun studenten afdwongen) ditzelfde van de hele universiteit afdwingen. Daarvoor zijn andere technieken nodig. Deze zijn door socio-psychologen in de laatste 20/30 jaar uitgewerkt, b.v. de techniek van "human relations" of die van het maatschappelijk werk. Een belangrijk middel óók om persoonlijke conflicten (i.v.m. vervreemding van het werk en een tekort aan creatieve ontplooiing) niet als zodanig te laten ervaren is, zowel op de universiteit als in de onderneming de ondernemingsraad of welke andere inspraak dan ook. In deze ondernemingsraad of daarvan het pendant de universiteitsraad, en het schoolparlement, wordt het beleid weer geharmoniseerd met de wensen van degenen, die met de uitvoering belast zijn, doch steeds binnen het kader van vooraf bepaalde doelstellingen der institutiën. In een sociol. studie (prof. Lammers) wordt de ondernemingsraad, dus ook de universiteitsraad of het schoolparlement beschreven als een beleidsinstrument in handen van de onderneming, resp. universiteits- of school-directie.

Er zijn bv. op dit moment overleg-colleges tussen studenten en hoogleraren, waarin de hoogleraren de oplossingen, die zij gevonden hebben, of hebben laten vinden door de studenten, die in het overleg zitting hebben of wel de oplossingen met instemming van de kwasië vertegenwoordigers der studenten in de studieraad, aan de studenten presenteren, die in laatste instantie met die oplossing genoegen moeten nemen. Dat dit tot ernstige conflicten kan leiden blijkt b.v. uit de situatie der med. faculteit, waar, om een voorbeeld te noemen, met behulp van studenten een bep. regeling is getroffen voor een numeris clausus en numerus fixus. Samen werken ze nu de oplossing uit voor het opvangen van de noodsituatie, die het gevolg is van hun eigen wanbeleid.

Hier is een voorbeeld van de dubbelzinnigheid, zoals in de titel hier is aangegeven.

Een ander voorbeeld van deze dubbelzinnigheid is:

WAT IS ER DEMOCRATISCH AAN DE INSpraak VAN ARBEIDERS IN EEN WAPENFABRIEK? Wat is de ratio van een democratisering, die zich beperkt tot een deelarationaliteit, die zich weer beperkt tot het rationaliseren van de irrationaliteit?

Dat nu is de dubbele bodem in het zelfbeheer, in de democratie en in het overleg-orgaan.

Terugkerend tot de organisatorische veranderingen in de universiteit alsook in M.O. scholen, zien we het volgende.

Vanaf 1967 worden directeuren van het M.O. uitgenodigd op conferenties, waar zij van managers uit de industriële wereld en het bedrijfsleven te horen krijgen hoe zij hun scholen het beste kunnen opzetten d.w.z. naar de normen van productiviteit, rendement, efficiëntie en winst. Het zijn precies deze normen, die ingevoerd zijn in het onderwijs en ingevoerd worden op de universiteit. Op het gebied der opleidingsstructuren doen zich eveneens dit soort veranderingen voor. Het opleidingsmodel (nota Posthumus) wordt gekarakteriseerd aan de hand van 4 punten:

1. Het is een gefarceerde opleiding d.i. een stricte opeenvolging der verschill. periodes.
2. Het geeft een verscherping der selectie te zien. Op een zo vroeg mogelijk tijdstip wordt bekeken welke kansen iemand heeft om een bep. opleiding af te maken, waarbij de opleiding als referentiepunt wordt genomen. Niet de opleiding voor de student, maar de student voor de opleiding.
3. Er treedt een splitsing op tussen de beroeps- en wetensch. opleiding.
4. De verschoolsing van de opleiding, wat wil zeggen dat het onderwijs gereduceerd wordt tot bep. vooraf gefabriceerde leerstofpakketten. Deze bestaan uit min of meer gemakkelijk reduceerbare feiten, welke men later op ponskaarten moet kunnen invullen, daarbij geholpen door een bep. score. Van stap tot stap wordt op deze wijze het diploma behaald.

Dit opleidingsmodel wordt verdedigd met een beroep op de efficiëntie en de schaalvergroting. Terug verlangen naar voorbije tijden zou reactionair zijn. Men kan niet voorbij gaan aan de object. feiten en de positieve kanten van de schaalvergroting.

Als positief noemt spreker het feit, dat steeds meer mensen, steeds meer weten en steeds meer doordringen tot de bronnen der kennis, daardoor meer kritiek kunnen uitoefenen en meer gewapend staan t.a.v. de aangetroffen werkelijkheid. Zij kunnen zich afvragen wat de redelijkheid is van de maatsch. in haar huidige vorm en waarom zij georganiseerd is zoals zij is. Voor studenten beginnen die vragen bij hun studie, voor geschoolde arbeiders bij hun georganiseerde werk. Vragen naar de noodzakelijkheid van hiërarchie en controle-systeem kunnen niet opgelost worden in de huidige verhoudingen omdat dit maatsch. systeem niet tendeert naar een zo groot mogelijke rationaliteit. Integendeel, zij tendeert (zoals elk systeem) er wel naar zich in stand te houden, d.w.z. in stand houden van klassestructuur, verschillen in kennis, inkomen en status. En daarvoor is een irrationele hiërarchie noodzakelijk.

Die ontwikkeling van hiërarchisering, planning, splitsing, farcering en reglementering van de opleiding zijn de processen waartegen de studenten in opstand komen. Zij willen zich noch in een gebureaucratiseerde instelling een aantal jaren ophouden, noch een opleidingsmodel accepteren, waarin door anderen, pseudo-objectief is vastgesteld wat de normen zullen moeten zijn.

Aan de hand van een abstract model (de radenuniversiteit) kan de protestbeweging zich thans verder ontwikkelen. Haar activiteit bestaat uit het systematisch aanvallen van:

- a. het restant van een 19e eeuwse universiteit: de academische senaat
- b. de curatoren, die het moderne management vertegenwoordigen.

In Nijmegen bevindt het proces zich in fase I. Er is aan de academ. senaat een principiële uitspraak gevraagd over:

openbaarheid van beleid, medebeslissingsrecht en het instellen van een democratisch college (de universiteitsraad), dat verantwoordelijk zal zijn voor de dagel. gang van zaken en de uitvoering van haar besluiten.

Dit verzoek aan de senaat werd in eerste instantie afgewezen, doch later op grond van aangekondigde acties toegezegd.

In Tilburg was een soortgelijke situatie.

Dit is slechts de eerste fase in het verzet, de z.g. anti-autoritaire fase, waarin alleen formele eisen worden gesteld aan het beleid en alleen formele procedures en formele argumenten worden gebruikt tegen de overheid. Daarmee echter is nog niet een duidelijk alternatief gesteld wat de universiteit dan wèl zou moeten doen. Daarvoor worden op dit moment aan de basis van versch. faculteiten in Nederland experimenten ontwikkeld.

Spreeker noemde twee ervan, nl. die van de psychologische facult. te Groningen en van de facult. der letteren te Nijmegen.

De eerste houdt zich bezig met projectgroepen, waarbij div. methodische benaderingen worden toegepast en getoetst op hun bruikbaarheid aan de hand van een door de projectgroep gekozen probleemstelling (bv. de satisfactie van arbeiders in een bedrijf).

Deze totaal andere benaderingswijze van de psychologie en deze totaal andere planning van de studie zal ook later anticiperen op een totaal andere beroepsuitoefening. Een derg. psycholoog zal veel meer de marges in zijn beroepsuitoefening zien en zoeken naar de mogelijkheden, niet van het management op basis van een optimale functionering van het bedrijf, of van het optimale rendement per arb. uur per arbeider, per machine, maar van de arbeider zelf, of van zijn probleem (al of niet door hem geïnterpreteerd).

Aan de hand van andere categoriën zoals bewustwording van irrationaliteit van het bedrijf of van geluk, bevrijding en zelfbewustzijn zal hij de problemen benaderen en trachten op te lossen.

De twee besproken ontwikkelingen zijn in volle gang. Zelf bergem zij ook weer allerlei gevaren in zich en zijn niet garant voor een optimaal democratische universiteit in een optimaal democratische maatschappij.

Spr. wees hiervoor naar de arbeidersbeweging en wat daarmee gebeurd is sinds 1910/'20. Ook zij hadden een eigen sociaal programma, hun eigen culturele modellen, idealen en maatschappelijke beelden, die geleidelijk aan zijn verdwenen in de integratie, in het mede verantwoordelijk worden der vakbeweging, zoals die thans is.

Deze gevaren van terugvallen achter de oorspronkelijke intenties, deze dubbelzinnigheden zitten in elke emancipatie-beweging, maar spreker gelooft, dat de aanzet, die in Nederland en ver daarbuiten gegeven wordt, kansen bieden voor een democratiserings-proces, dat niet stil zal staan bij de grens van de universiteit.

Wat de mens onderscheidt van alle andere levende wezens is zijn vermogen om bewust te kiezen tussen verschillende gedragingen.

Alexander Müller

De film: FOUR FAMILIES

onder auspiciën van o.a. dr. Margareth Mead, deskundige op het terrein van de vergelijkende antropologie.

Het doel betrof een onderzoek naar de invloed van de primaire verzorging (baden, voeden, spelen en ter ruste gaan) van één-jarigen op de latere karaktervorming, uitgebreid tot de groeps of volksaard.

Hiertoe waren vier gezinnen gekozen uit India, Frankrijk, Japan en Canada, uiteraard van ongeveer gelijkwaardige samenstelling en milieu: zelfstandige plattelandsbewoners, vader, moeder en drie kinderen, waaronder een éénjarige.

Er kunnen vele vergelijkingen gemaakt worden o.a.:

1. De beide Oosterse families gaven een meer matriarchaal- en de beide Westerse een min of meer patriarchaal patroon, doch in alle vier is de rol van de moeder overwegend.
2. In het Ind. en Fr. gezin stonden uiterlijkheden meer op de voorgrond. De wieg in het Ind. gezin en een "dure" kinderwagen in het Fr. gezin leken van meer belang dan het kind zelf. (De Fr. baby b.v. rolde haast van de tafel, terwijl moeder het pronkstuk ging halen.)
3. In de Oosterse families waren de kinderen geheel ondergeschikt aan het matriarchale fam. patroon. De vaders werden niet of nauwelijks betrokken bij de directe verzorging en opvoeding, terwijl in de Westerse families een tendens tot zelfstandig maken viel op te merken, waarbij ook de vaders tendele werden ingeschakeld.

In dit verslag kunnen we niet te lang stil staan bij alle bijzonderheden. Voor de individualpsychologische visie is het echter van belang te zien in hoeverre HET GEMEENSCHAPSGEVOEL vergelijkenderwijs ontwikkelingskansen heeft en tot uitdrukking werd gebracht in de eerste plaats door de moeder, die primair als brug tot de gemeenschap zou kunnen fungeren. De Ind. en Fr. moeders schenen daar het minst toe te neigen. De baby was een object, dat verzorgd moest worden en er werd weinig aandacht aan het kind als subject besteed.

Het zou interessant zijn om in dit verband ons hoog aangeschreven begrip "moederliefde" nader te beschouwen.

Aangaande het begrip "moederliefde" dienen nl. twee begrippen van elkaar te worden onderscheiden:

1. Het begrip "MOEDER", dat uit de prille tijd van de oudste beschavingen dateert en op zichzelf gedacht werd, had de betekenis van VOORTBRENGSTER. Kinderen doen hierbij nog niet mee, zij waren er hoogstens als "voortbrengsels". Verg. bv. "Moeder Aarde". Alle levende wezens kwamen uit haar voort en de mensen-moeder was een representant daarvan, die recht kon doen gelden over haar onaanvechtbaar "bezit". Die oudste tijden typeerden zich door het "moederrecht" en men kan zelf nagaan in hoeverre nog tot in onze tijd van dit begrip sprake is. De verhouding tussen de moeder en haar "kinderen" was en is, om in ind. psych. terminologie te spreken, die van subject - object, waarbij het object niet veel in te brengen had en heeft.

2. Het begrip "MOEDER EN KIND", dat beantwoordt aan ons bekende begrip "moederliefde". Hierbij zijn moeder en kind één geheel. Hier beleeft de moeder in het kind zichzelf en is het kind op andere wijze de moeder. Hier is de eigenliefde, waaraan niemand kan ontkomen, buiten zichzelf geplaatst en daarmee geworden tot een daadwerkelijke gemeenschap. Het is een kwestie van bewustzijn. Primair, als natuurlijk gegeven is iedere moeder zichzelf "voortbrengster" en dus bezitster.

Als ontwikkeld bewustzijn is er sprake van een "wij", van een subject - subject verhouding, welke zich niet behoeft te beperken tot moeder en kind, doch zich kan uitbreiden tot alle leden van het gezin, de gemeenschap, de mensheid. Op verzoek van enkele aanwezigen volgen hier de aangehaalde dichtregels als illustratie van de "natuurlijke moeder":

O, moederliefde, hooggeprezen,
ge kunt niets dan een roofdier wezen,
die dagelijks de ziel verslindt
van uw zo teerbeminde kind.

Geen vogel kan de slang weerstaan
bevangen in diens blik
en moederliefde houdt haar kind
gevangen in haar strik.

O, grote Jager, Liefde, kom!
en maak mijn harte vrij,
fel neer het roofdier, genaamd IK
verlos het Kind in mij.

L.M.Ch.

Opm. Het begrip Kind in de laatste regel is hier bedoeld als het begrip liefde. Het kind immers is de samensmelting van beide ouders. In deze samensmelting gaven zij, althans voor een moment, hun bepaaldheid op en werden daardoor één geheel. Het opgeven van de bepaaldheid (uitgesproken en benoemd als IK) betekent loslaten van de begrenzing van de afgeslotenheid, van de ondoordringbaarheid, de apartheid en ook van de eenzaamheid, want deze ligt besloten in de eigen vesting van het IK. In het opgeven van de begrenzing wordt de grens tussen beiden tot "openheid", tot "overgang" en doordrenking of samensmelting. Daar is de één er op de wijze van de ander en de ander is er als de één. Dit is de betekenis van het begrip "liefde" en dit moment is het kind, dat zich zelfstandig stelt.

In het begrip "moeder en kind" spiegelt deze verhouding zich af, d.w.z. kan zij zich concretiseren. Doch niet alleen daar. Ook de mensheid is één geheel, waarin deze verhouding, deze gemeenschap zich onder haar leden, d.w.z. tussen ieder van ons, zich kan verwerkelijken. Wanneer wij in de ander onszelf herkennen, en de ander zichzelf in ons, wijzen we elkaar niet meer af en vormen een cosmische d.i. een alomvattende gemeenschap, naar wat ik meende dat Adler bedoelde.

L.R.-St.

De vrees onwetend te schijnen vormt de grootste hinderpaal
om op te houden het te zijn.

Mme d'Arconville

SLOT EN SAMENVATTING DER CONFERENTIE

door drs. H.W. v. Sassen, psycholoog te Zeist.

In de titel dezer conferentie: ONTMOETING DER GENERATIES komt de tendens naar voren om de zaak constructief te benaderen.

Eventueel had de titel ook CONFLICT TUSSEN DE GENERATIES kunnen luiden waarmee dan uitgedrukt zou zijn dat er een weg gezocht dient te worden.

Deze dubbelheid: meer ontmoeting of meer conflict komt al dadelijk tot uiting in de bijdrage van mej. Rogier: PROTEST OF PARTICIPATIE.

Protest hier van de minder machtige groep, die zich op een bepaalde wijze "afzet tegen" en participatie in de betekenis van "deel willen hebben aan" of "deelnemen in" een bepaalde groep of in het geheel. Soms wordt het begrip participatie passief opgevat d.w.z. "niet ergens buiten staan" of "geaccepteerd zijn" wat weer iets meer wil zeggen dan "geduld worden", doch overigens heeft het een meer actieve betekenis d.w.z. volwaardige deelname, samenwerking en inbreng, waarbij het gevoel van mee te werken ook daadwerkelijk aanwezig moet zijn.

Protest of participatie wil dus in het kort zeggen: TEGEN of MET elkaar m.a.w. GEMEENSCHAP of VERSPLINTERING.

Zaterdagavond hebben we ons geconcentreerd op de twee elkaar opvolgende generaties: de volwassenen en de beginnende volwassenen (voordracht van de hr. Boekraad) terwijl de zondagmorgen besteed werd aan de nieuwe generatie, de één-jarigen in ontmoeting met de ouderen (film: Four Families, van o.a. Marg. Mead). Deze beide naast elkaar vergelijkend zouden we kunnen constateren dat de verhouding tussen de generaties sterk bepaald wordt door de wijze waarop de volwassenen met hun kinderen omgaan, juist in dat eerste levensjaar. Dr. Margareth Mead een bekend antropologisch fenomenologe heeft o.a. gezocht naar de latere gedragswijze van mensen in bevolkingsgroepen in verband met die eerste verzorging en opvoeding, waarbij de relatie tot de volwassenen geschapen wordt. De kritieke punten die naar voren komen in deze verhouding worden juist aan het licht gebracht bij de levensintrede en bij de wat moeilijke overgang van de opvoedings en leerperiode naar het maatschappelijke leven de adolescentie. De gerichtheid op het maatschappelijke is in deze leeftijdsperiode en in het bijzonder in deze tijd bijzonder sterk.

Mogelijk heeft dat ook in de film een rol gespeeld door te laten zien hoe in de eerste benadering van het kind reeds tendenties bespeurd kunnen worden om het kind in de groep (familie, bestaande cultuur) op te nemen en ze aldoende (min of meer onbewust) in te laten groeien in het bestaande patroon. Aan de andere kant een opv. tendens, die meer op zelfstandig- worden is gericht. (vooral bij de Westerse families).

Naar gelang de bestaande groep of de zelfstandigheid meer op de voorgrond staat ontstaat er een meer of mindere afhankelijkheid in een 't zij matriarchaal of patriarchaal patroon. Dit element speelt ook weer in de jeugd-problematiek; protest of participatie, een duidelijke rol momenteel.

Mej. Rogier heeft enkele punten gesteld waarbij de psychol. benadering het duidelijkst naar voren kwam, nl.:

I. GEVOELEN VAN ONZEKERHEID BIJ DE OUDEREN.

Misschien hangen deze niet zozeer samen met het ouder-zijn, dan wel met onze huidige cultuursituatie, vandaar dat mej. R. ze in verband bracht met de oorlog, en met het dominerende streven naar bepaalde beveiligingen. Welvaart, bezit, zich houden aan bep. gedrags-codes, wetten en voorschriften, de tendens om allerlei te willen regelen (bv. de soc. wetgeving) kunnen gezien worden als middelen tot beveiliging.

De jeugd ondervindt deze opgelegde beveiligingen als hinderlijk. De levensruimte waarin geëxperimenteerd kan worden schijnt erdoor verkleind. Hiertegen is het protest van de jeugd gericht, en hierin kunnen we het probleem herkennen wat bij de INDIVIDUALPSYCHOLOGIE in één der centrale punten naar voren komt n.l. de tegenstelling tussen veiligheidsstreven en de ontwikkeling van de moed. Onder MOED wordt hier verstaan de innerlijke zekerheid, die mogelijk maakt om in een "open situatie" te kunnen en te willen leven. Deze "open staat", d.w.z. de situatie waarin niet alles voorspelbaar is wordt als een UITDAGING beleefd.

In onze tijd verdwijnen allerlei situaties, die voor het individu een soort "natuurlijke veiligheid" voorstelden, situaties waarin we ons niet zo behoeften in te spannen en niet zoveel keuzen behoeften te maken. (b.v. de beroepskeuze) De huidige situatie vergt meer moed en meer creativiteit en daarom treedt het veiligheidsstreven telkens daar op, waar een "open situatie" komt of dreigt te komen of in ieder geval waar op de een of andere reden het gevoel opkomt van het niet aan te kunnen.

Tallose middelen ter beveiliging kunnen gegrepen worden om de keuze te ontlopen, en daarmee de verantwoording.

Dit wordt, vooral in de ind.ps., als een persoonlijke instelling, als de bron van veel menselijke gedragingen gezien.

Doch niet alleen individueel, ook in grotere culturele samenhangen kunnen allerlei maatschappelijke maatregelen op dezelfde wijze gezien worden als uitdrukking van dit veiligheidsstreven.

Ook hier de behoefte om grenzen te trekken, gedragsregels voor te schrijven ter verhinderend van het maken van fouten in risico-situaties.

De eis van medezeggenschap is een voorbeeld van een reactie daarop, die zich geenszins beperkt tot de jongeren, doch zoals ook zaterdag reeds gezegd is, zich in vele levenssituaties en in diverse groepen voordoet.

Vele motieven, hoewel in vele gevallen wat de inhoud betreft redelijk, worden door de ouderen resp. meer conservatieven allerlei eisen dikwijls op grond van een "juridische" motivering (zoals: "dat staat nergens geschreven, dat dat geoorloofd is") omdat men in wezen bang is voor verstoring van de status quo, en voor de mogelijkheid van fouten maken.

Bij deze ouderen ontbreekt het in het algemeen aan MOED om in een nieuwe situatie te komen, vertrouwen te hebben in de realiteitszin en intelligentie van andere mensen en in de mogelijkheid van zelfcorrectie bij degenen, die betrokken worden in een participatie-proces.

De ervaring leert, dat waar men de participatie wel aandurfde en de vaardigheid om in groep te werken ontwikkeld werd, dat dit zeer positieve resultaten ten gevolge heeft.

Waar mensen de kans kregen om constructief mee te werken aan nieuwe ideeën, voorstellen en het inrichten van een situatie, is gebleken, dat zij reëler werden. Zij wisten werkelijk wel waar hun grenzen zijn of merkten dit al gauw aan de realiteit. Er kwam veel meer uit de mensen dan vermoed was.

Een voorbeeld: In een bedrijf werd gestimuleerd dat groepjes arbeiders een stukje zelfbeheer zouden krijgen over hun machines.

Ze hadden daarbij een aantal keuzen te doen over het waar en wie hier of daar gaat staan enz. en kregen daarmee een groter stuk verantwoordelijkheid en gelegenheid het eigen oordeelvermogen te ontwikkelen, al gold het hier betrekkelijk eenvoudige problemen.

Voordat de leiding en een aantal bazen dit experiment aandurfd, was er 3/4 jaar verstreken. Ook de arbeiders waren aanvankelijk wantrouwig. Toen men echter over deze drempel heen was, bleek de nieuwe wijze van werken al na korte tijd te functioneren en zelfs beter dan ooit te voren. Dit betekende zowel

een voordeel voor het bedrijf, als een grotere mate van voldoening voor de werkers, gepaard aan zelfontplooiing.

De arbeiders kregen meer zelfvertrouwen en konden daarmee enkele dominerende negatieve figuren thans de mond snoeren, opzij zetten of tot medewerking brengen.

Hieruit blijkt dat waar mensen werkelijk kunnen participeren, de "radicalen" mee gaan doen, of voor zover ze alleen een grote mond hadden van het toneel verdwijnen.

Dit soort ervaringen zijn onbekend bij degenen die redeneren vanuit een theorie van wantrouwen in de mens. Zij nemen daarvanuit maatregelen, die wederom negatieve reacties oproepen, die hun theorie schijnen te bevestigen.

Betreffende VEILIGHEID EN MOED zal er naar een beter evenwicht gezocht moeten worden.

II. NIET DE VORM VAN HET PROTEST MAAR DE INHOUD VERDIENT ONZE AANDACHT.

De VORM hangt samen met het jong-zijn, met geringe maatschappelijke ervaring, met temperamentsverschillen, enz. doch vooral ook als een reactie op het niet au serieux nemen van de inhoud (van wat men eigenlijk wil).

De hr. v. Sassen meent dat het slecht kunnen luisteren hierbij een grote rol speelt. Heel vaak wordt de vorm genomen als middel om af te wijzen wat men meende te beluisteren. Men gaat op de woorden en op de toon af en vraagt niet: "Wat bedoel je eigenlijk?" of "Uit wat voor ervaring spreek je?" In dat geval ontstaan heel andere gesprekken dan wanneer men steeds wederkerige reacties opwekt. Alvorens men van ONTMOETING zou kunnen spreken, moet men op de ander ingaan.

In dit verband haalt de hr. v. S. enige citaten aan uit een toespraak van een Berlijnse studentenleider (in de rechten):

"- We hebben de wetten van het strafrecht uit het hoofd geleerd, hoewel we niet geloven dat straf zinvol is, we hebben colleges gevolgd, die we moesten volgen, we hebben onze examens voorbereid, die in feite slechts examens van gehoorzaamheid voorstelden, enz. enz.

Natuurlijk waren we er niet gelukkig mee en natuurlijk hadden we er een slecht geweten bij, maar we hebben er toch niets aan veranderd.

We waren door onze studie teleurgesteld, maar hebben rustig en ordelijk gestudeerd.

We kunnen praten als Brugman en er verandert niets" enz.

Aan het eind zegt deze spreker: "Ja, we zijn tenslotte tot deze gedachte gekomen: WE MOETEN DEZE ORDE VERSTOREN, WILLEN WE EINDELIJK GEHOORD WORDEN".

Hier is onze spreker aangeland bij de voordracht van de heer Boekraad welke hij in enkele punten samenvat, waaruit vervolgens een keuze gemaakt werd voor een gezamenlijke discussie.

1. Verklaring van de generatieconflicten. Deze zouden niet vanuit een psychologisch standpunt benaderd kunnen worden.
2. De discrepantie van normen enerzijds en de soc. werkelijkheid anderzijds.
3. De ontwikkeling der organisatie, (bureaucratisering).
4. De schijnparticipatie en de schijndemocratie.
5. Actie-strategie van het verzet (escalatie).
6. De afhankelijkheid van het onderwijs van staat en economie.
7. Het machtsprobleem. Hoe kan eenzijdige machtsconcentratie doorbroken worden? Moet men andere machten er tegenover stellen of juist niet?

Discussiepunt werd SCHIJNPARTICIPATIE EN SCHIJNDEMOCRATIE.

L.R. -St.

Haar lieve toegewijde persoonlijkheid al jaren missende,
ontvingen wij op 26 juni j.l. bericht dat op 81 jarige leeftijd
is heengegaan

Mevrouw G.H. von Sassen-Zendig

JAARVERSLAG CURSUS 1968 - 1969

Voor het 1e jaar schreven zich 49 cursisten in.

In de loop van het jaar trokken zich 16 cursisten terug. Redenen waren: verhuizing buitenland, ziekte, zwaardere werkkring, huwelijk.

27 cursisten slaagden voor het tentamen (4 met een hertentamen).

Vijf cursisten trokken zich vlak voor het tentamen terug en één zakte.

De beroepen van deze cursisten waren: verpleegster, huisvrouw, maatsch. werk(st)er, analyste, spelleidster, sociotherapeute, ambtenaresse kinderpolitie, sociaal ambtenaresse, kleuterleidster, secretaresse, onderwijzeres.

Voor het 2e jaar schreven zich 19 cursisten in. Aan 18 kandidaten werd het getuigschrift uitgereikt terwijl 1 kandidate examenuitstel kreeg wegens ernstige ziekte.

De geslaagden hadden de volgende beroepen:

Ambtenaresse, secretaresse, verpleegster, jeugdleider, huisvrouw, onderwijzeres, maatsch. werk(st)er, bezigheidstherapeute, bedrijfsleider.

mevr. B.J.M. Stobosch-van Duyne

BIJEENKOMSTEN VOOR HET WERKJAAR 1969 - 1970

Als data voor de bijeenkomsten werden vastgesteld:

27/9, 25/10, 22/11 1969 en
24/1, 21/2, 21/3 1970

Het week-end zal mogelijk plaatsvinden op 2 en 3 mei 1970.

NIEUW TELEFOONNUMMER

Mej. L.C. v. Dijk 020 - 72.59.56

ADRESVERANDERINGEN

Mej. W.S. Smits naar Borgele Dreef 86 Deventer

Mevr. W. Lebret straatnaamverandering: Brugveenseweg 33 Voorthuizen.